

Vaihdot elektronisessa julkaisumaailmassa - minne menossa?

Bytena i den elektroniska publiceringsvärlden - på väg vart?

3.4.2008

Avaussanat

Cecilia af Forselles

Toivotan kaikkia osallistujia tervetuloa tähän Tieteellisen kirjallisuuden vaihtokeskuksen, Svenska Litteratursällskapetin ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran järjestämään seminaariin ”Vaihdot elektronisessa julkaisumaailmassa – minne menossa?”. Pitkään on pohdittu sitä, miten elektronisten julkaisujen kasvava määrä vaikuttaa painettuun aineistoon. Kuten tiedämme, luonnontieteissä ja lääketieteessä on elektronisten aineistojen määrän kasvo ollut huikkea, ja elektroniset julkaisut ovat osittain korvanneet paperia kokonaan. Kehitys ei ole kuitenkaan samanlainen humanistisilla aloilla. Niiden osalta voidaan todeta, että painettu aineisto toistaiseksi elää ja voi suhteellisen hyvin. Painettujen tieteellisten julkaisujen rinnalla ilmestyy kuitenkin myös humanistisilla aloilla yhä enemmän elektronisia aineistoja ja verkossa luettavia aineistoja. Tänään, tässä seminaarissa, pohdimme sitä, miten tämä kehitys vaikuttaa tieteellisten julkaisujen vaihtosuhteisiin.

Vaihtosuhteilla on pitkä historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vanhin vaihtosuhde on todennäköisesti vuonna 1833 suhde tanskalaisen Det Konglige Nordiske Oldetsällskabin kanssa. Seuran vaihtotoiminnalla on siis lähes yhtä pitkä historia kuin seuralla itsellä. Toisaalta vaihtosuhde Konglige Nordiske Oldetsällskabin kanssa ei ole enää voimassa. Vaihtosuhteissa siis tapahtuu ja on tapahtunut muutoksia. Suurelta osalta tieteellisillä kirjastoilla on vaihtosuhteita. Kirjastojen vaihtosuhteiden määrä vaihtelee kuitenkin huomattavasti. Joillakin on vain muutamia vaihtosuhteita, joillakin on melkein jopa 100 vaihtosuhdetta.

Miksi vaihtosuhteita ylläpidetään? Vaihtosuhteilla on erityisesti pyritty varmistamaan tutkimuksen näkyvyyttä sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Vaihtosuhteilla on ollut keskeinen osa tiedeyhteisöjen välistä viestintää. Oman alan kollegoille ja laitoksille on näin taattu tutkimustulosten ja tieteellisen kirjallisuuden ajankohtaista ja nopeaa saattavuutta.

Muuttavatko elektroniset julkaisut täältä osin jotain? Voisivatko vaihtosuhteet myös elektronisten julkaisujen osalta toimia vaihtoehtona kaupallisille jakelukanaville? Miten se vaikuttaisi kirjastojen aineistohankinnan kustannuksiin? Vaihtosuhteet ovat olleet kirjastoille ja muille tieteellisille laitoksille tapa hankkia arvokasta aineistoa. Niillä saattaa siis olla myös taloudellinen vaikutus. Kaupallisten kanavien kautta saatavista elektronisista aineistoista pyydetään usein kovia hintoja.

Tänään tarkoituksena on pohtia vaihtosuhteiden mykytilannetta ja keskustella vaihtojen tulevaisuudesta. Pitäisikö todella kirjastoissa paperista päästä iloisesti eroon ja millä tavalla se vaikuttaisi vaihtosuhteisiin? Nyt toivon kaikille antoisaa seminaaripäivää ja vaihtosuhteille luovia ratkaisuja ja erinomaista tulevaisuutta.